

компетентности. Освещены вопросы управления конфликтами, проанализированы пути предупреждения конфликтов. Особое внимание уделено освещению взглядов ученых о методах формирования конфликтологической компетентности студентов, получающих образование в колледжах.

Ключевые слова: сфера услуг, конфликтологическая компетентность, колледжи, методы управления конфликтами.

U.M. GURAL. PRACTICAL METHODS OF FORMATION IN JUNIOR SPECIALIST WHO STUDY IN COMMERCIAL COLLEGES CONFLICTOLOGICAL COMPETENCE IN SOLVING PROFESSIONAL CONFLICTS

The summary. The article deals with the conflictological competence of future specialists of services industry. The essence of conflicts was analyzed and the content of the conflictological competence was revealed in this article. The questions of conflictological management were shown and ways of conflictological prevention were analyzed. Particular attention is given to highlight the researchers' views regarding the methods of formation of conflictological competence of students who get an education in colleges.

Key words: services industry, conflictological competence, colleges, methods.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.А. Литвиненко.
Одержано редакцією 27.01.2016 р.

УДК: 378. 015

А.В. ФРІДРІХ

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

Резюме. У статті визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування національної самосвідомості у студентів. Розкрито теоретичний і практичний аспекти формування національної самосвідомості у студентів-філологічних спеціальностей у навчально-виховному процесі університету.

Ключові слова: національна самосвідомість українців, національно-ціннісна діяльність, формування національних цінностей студентів-філологів.

Постановка проблеми. Один з напрямів формування у майбутніх фахівців національної самосвідомості – оновлення змісту навчального матеріалу, який складає основу професійної підготовки студентів. У формуванні когнітивного компоненту національної ідентичності важливу роль відіграють навчальні дисципліни філологічного циклу. Зміст навчального матеріалу повинен спрямовуватися на формування знань, на основі яких складається комплекс українознавчих понять, що утворюють систему етнодиференціюючих ознак, в якості яких можуть бути: мова, цінності, історична пам'ять, релігія, уявлення про рідну землю, національний характер, декоративно-прикладне та професійне мистецтво, українські національні пріоритети тощо. Кожна навчальна дисципліна має відображати певні грані України як геосоціокультурного феномену.

У цьому аспекті особливої уваги набуває виховна позааудиторна робота зі студентами. У змісті виховних заходів має панувати культ рідної мови, традиції та звичаї українського народу, національне мистецтво. Виховна робота повинна спрямовуватися також на формування поваги до етнокультури представників інших національних меншин, подолання упередженого ставлення до них, національної обмеженості, формування культури міжнаціонального спілкування.

Формування національної самосвідомості у студентів необхідно розглядати як педагогічну проблему, що потребує усвідомлення кожним викладачем вищого навчального закладу її актуальності. Основний напрямок її вирішення — забезпечення умов для етнічної соціалізації особистості майбутнього фахівця, збагачення змісту навчальних дисциплін, підвищення їх виховного потенціалу. Система виховної роботи у вищому педагогічному навчальному закладі має спрямовуватися на пізнання студентами ідейних, моральних, духовних багатств свого народу, національних пріоритетів, розвиток у майбутніх фахівців патріотичних почуттів, готовності поглиблювати свою національну самосвідомість і виховувати її у підростаючого покоління.

Духовний світ особистості – це духовне життя людини в його цілісності й специфічності. Гармонійний розвиток особистості – це не пропорційний розвиток його складових, а розвинення тих із них, які є визначальними для формування особистості. Для українців, зважаючи на реалії сьогодення, це національна самосвідомість – категорія, сутність якої полягає в усвідомленні людиною своєї належності до певної нації. Саме національна самосвідомість виконує інтегруючу роль, об'єднуючи всі сфери духовного світу особистості, саме це, а не мова, територія чи будь-які інші ознаки є умовою збереження ідентичності нації. Обов'язковою ознакою сформованості національної самосвідомості є усвідомлення особистістю потреби власної держави та її захисту.

Основа національної освіти формує позитивне сприйняття суспільством свого історичного минулого, пізнання глибинного змісту суспільного буття шляхом осмислення власних національних джерел і відродження кращих зразків народної культури. Саме національна освіта, що відображає цінності, ідеали, традиції і відносини, прийняті у певному соціокультурному середовищі, визначає загальний вектор розвитку суспільства.

© А.В. Фрідрих, 2016

Збереження та подальше збагачення національних цінностей у всіх сферах духовної культури суспільства, особливо у сфері освіти й виховання, наразі стають актуальними у світлі подальшого реформування системи вищої освіти України з орієнтацією на зміцнення її своєрідності й самобутності на основі єдності національних і вселюдських ідеалів педагогіки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати напрями і зміст формування національної самосвідомості студентів-філологів. Згідно з метою дослідження були поставлені такі **завдання:** з'ясувати сутність і роль національних цінностей у становленні особистості студента; розкрити зміст та напрями процесу формування національної самосвідомості у студентів-філологів.

Об'єкт дослідження – процес формування національної самосвідомості у студентів. *Предмет дослідження* – зміст і педагогічні умови формування національної самосвідомості у студентів філологічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вслід за Д. Тхоржевським будемо трактувати національну самосвідомість як інтегративну якість особистості, якій властива любов до рідної землі, глибоке знання рідної мови, історії, турбота про розвиток літератури, мистецтва, культури свого народу, творче відродження національних традицій, звичаїв і обрядів, активна в них участь, повага до своєї нації й інших народів. За його переконанням, до цього поняття входять також усвідомлення важливої ролі свого народу в історії людства, готовність та уміння сумлінно, творчо працювати на благо Вітчизни, зміцнювати єдність свого народу, Українську державу і надійно її захищати. [2, 93].

Як і П. Щербань вважаємо, що це така риса, яку постійно треба виховувати [3, 164-165].

І. Бех стверджує, «щоб особистість успішно опанувала суспільно значущою системою моральних цінностей, слід створювати і використовувати моделі виховних ситуацій, які б забезпечували розвиток такого рівня свідомості, котрий спонукав би дитину до самопізнання і особистісного самовдосконалення» [1, 13]. Вважаємо, що ефективність виховання національної самосвідомості досягається не використанням поодиноких цінностей, а системного їх поєднання. Національні цінності ми розглядаємо в єдності із вселюдськими, які збагачуються за рахунок перших і проявляються у них своєрідно та специфічно.

Виклад основного матеріалу. Під **національними цінностями українців** ми розуміємо соціальні доміанти орієнтацій особистості української людини, що є результатом віддзеркалення об'єктивних взаємин у суспільстві, уявлення людей про завдання й норми своєї поведінки, що втілюють історичний досвід і концентровано виражають зміст культури української нації.

Становлення їх особистісно значущими для кожного індивіда відбувається в результаті ціннісного орієнтування. Так, українські національні цінності, сприймаючись крізь призму індивідуальної життєдіяльності, через внутрішній світ людини, входять у психологічну структуру особистості у формі особистісних цінностей, стають одним із джерел мотивації її поведінки. Інтеріоризуючись індивідуальною свідомістю, українські національні цінності набувають суб'єктивного характеру, особистісно обумовлених характеристик.

Нами встановлено, що умови світової інтеграції культурних цінностей спрямовують сучасну українську молодь від національного капсулювання до інтеграції. Необхідно відзначити, що при цьому виокремлюються із загальної сукупності цінностей базові (вселюдські) і цінності, обумовлені перетвореннями в суспільстві. Зіставлення цих двох видів цінностей може також трансформуватися залежно від низки умов, від теоретичної розробленості, від стану практики й рівня соціально-політичної активності обох компонентів – викладачів і студентів.

Освіта, незалежно від рівня й профілю навчального закладу, повинна бути спрямована на трансляцію історично складених цінностей суспільства, на збагачення ментальних якостей народу вселюдськими цінностями в процесі діалогу культур. Кожне покоління, приймаючи накопичений попередниками соціальний досвід, вносить щось нове в систему ціннісних орієнтацій. Зміст цього нового визначається покращеннями, що відбуваються в суспільстві. Водночас сучасні явища життя мають на зростаюче покоління не завжди позитивний вплив.

Вважаємо, що основну увагу варто зосереджувати на виховній цінності культури, яка пропагує відновлення традиційного характеру виховання особистості й пропонує: на основі знання базових засад національної культури формувати мотивацію до саморозвитку в ній; формувати національну самосвідомість; виховувати риси національного характеру, розбудовувати самобутність кожної особистості.

Таким чином, на підставі аналізу низки педагогічних досліджень з питання формування національної самосвідомості студентів будемо розглядати цей процес як *сукупність навчально-виховних дій, впливів, заходів, спрямованих на виховання у них системи національних переконань, знань, почуттів та досвіду національно-ціннісної поведінки, долучення до традицій, звичаїв, створених упродовж віків українським народом і покликаних формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді.*

Вважаємо, що у структурі національної самосвідомості найважливішим утворенням є ціннісні орієнтації, які виступають своєрідним орієнтиром і регулятором поведінки та діяльності особистості, критерієм у визначенні ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей свого народу. Ефективність у формуванні національної самосвідомості особистості досягається використанням системи національних цінностей, які потенційно здатні посилити інтелектуалізацію освіти, розкрити світоглядні й методологічні аспекти розвитку.

Найважливішими чинниками та умовами формування національної самосвідомості майбутніх учителів-філологів виступають: українська національна ідея як серцевина вирішення проблеми об'єднання всіх громадян України та основа національного виховання; спрямованість освітньо-виховної діяльності в майбутнє; спільність

виховної мети школи, вищих навчальних закладів, сім'ї, громадських та інших об'єднань, сутність якої — у вихованні в молоді почуття приналежності до свого народу; особистісна зорієнтованість виховної роботи, діяльнісний принцип її організації; довготривалість процесу формування національної самосвідомості.

Висновок. Отже, основними змістовими компонентами процесу формування національної самосвідомості у майбутніх фахівців ми визначили: національне мислення студентів і національно-ціннісну діяльність студентів. Окрім цього структуру процесу формування національної самосвідомості ми подаємо через такі взаємопов'язані напрями: формування розуміння національних цінностей, формування досвіду національно-ціннісної діяльності. Від рівня сформованості національної самосвідомості майбутніх фахівців залежить результативність їхньої педагогічної діяльності, спрямованої на вирішення завдань національного виховання підростаючого покоління, а також їхня громадянська та соціальна активність.

Перспективними напрямами роботи вважаємо вивчення проблеми формування національних самосвідомості в умовах міжкультурної інтеграції; розв'язання питань впливу глобалізації на культуру та цінності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН., 1998. – 204 с.
2. Теоретичні засади виховання національної самосвідомості / за ред. Д.О. Тхоржевського. – К.:ІЗМН, 1998. – 150 с.
3. Щербань П.М. Суть і особливості національного виховання в умовах ринкових відносин / П.М. Щербань // Концепція національного виховання студентів і шляхи її вирішення в сучасних умовах: матеріали науково-практичної конференції. – Запоріжжя, 25-26 травня 1995р. – С. 164-165.

А.В. ФРИДРИХ. ФОРМИРОВАНИЕ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ

Резюме. В статье определены и обоснованы педагогические условия формирования национального самосознания у студентов. Раскрыты теоретический и практический аспекты формирования национального самосознания у студентов филологических специальностей в учебно-воспитательном процессе университета.

Ключевые слова: национальное самосознание украинцев, национально-ценностная деятельность, формирования национальных ценностей студентов-филологов.

A.V. FRIDRIKH. FORMATION OF NATIONAL SELF-IDENTIFICATION IN FUTURE PROFESSIONALS

The summary. The article deals with the pedagogical conditions of students' national self-identification formation. It has been defined the criteria, indicators and levels of the development of national values in students in the educational process of a university.

Key words: national self-identification of Ukrainians, national-valued activities, students' national values formation.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. О.Б. Петренко.

Одержано редакцією 25.01.2016 р.

УДК: 371. 134: 37. 013. 42 - 051: [316. 77: 659. 1]

Г.В. ВОЛОШКО

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СТВОРЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Резюме. У статті акцентується увага на важливому значення соціальної реклами для суспільства й соціалізації особистості. Автор розкриває можливості використання профілактичної соціальної реклами та описує технологію її створення у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: соціальна реклама, профілактична діяльність, підготовка майбутніх робітників соціальної сфери, вимоги до створення соціальної реклами.

Постановка проблеми. Аналіз сучасних змін у розвитку українського суспільства вказує на все більшу вагу необхідності вивчення соціальної галузі, зокрема особливостей соціалізації підростаючого покоління. Згідно стрімкого розвитку суспільних комунікацій та інформаційних технологій спеціалісти соціальної сфери все частіше звертаються до такого інструменту формування особистості та громадської думки як соціальна реклама.

На думку багатьох науковців, за допомогою соціальної реклами можна досягти різноманітних цілей: по-перше, створити відповідне ставлення до соціальної проблеми, по-друге, донести достовірну інформацію про проблему і, по-третє, сформувати навички та моделі позитивно спрямованої поведінки [7, 8].

© Г.В. Волошко, 2016